

Bruselj, 9. november 2023
(OR. en)

15094/23

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	9. november 2023
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2023) 690 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ Sporočilo o širitveni politiki EU za leto 2023

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2023) 690 final.

Priloga: COM(2023) 690 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 8.11.2023
COM(2023) 690 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Sporočilo o širitveni politiki EU za leto 2023

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

Sporočilo o širitveni politiki EU za leto 2023

I. UVOD

Širitev EU je gonilna sila za dolgoročno stabilnost, mir in blaginjo po vsej celini. Članstvo v EU je **geostrateška naložba** v stabilno, močno in združeno Evropo, ki temelji na **skupnih vrednotah**. Je močno orodje za spodbujanje demokracije, pravne države in spoštovanja temeljnih pravic. Verodostojna možnost članstva v EU, ki temelji na dosežkih, je **ključno gonilo preobrazbe** in tako krepi našo kolektivno varnost in socialno-ekonomsko blaginjo. Je bistvenega pomena za spodbujanje sprave in stabilnosti na evropski celini. Geopolitični pomen širitve EU je bil dodatno poudarjen leta 2022, ko so Ukrajina, Republika Moldavija¹ in Gruzija zaprosile za članstvo v EU po neizzvani in neupravičeni vojni agresiji Rusije proti Ukrajini, pri čemer je Evropski svet² Ukrajini, Moldaviji in Gruziji priznal evropsko perspektivo ter Ukrajini in Moldaviji podelil status kandidatke. Podelitev statusa kandidatke Bosni in Hercegovini decembra 2022 je bila pomemben korak pri ohranjanju zagona širitvenega procesa.

Danes imajo Zahodni Balkan, Turčija³, Ukrajina, Moldavija in Gruzija **zgodovinsko priložnost**, da svojo prihodnost močno povežejo z Evropsko unijo. Pristop je in bo ostal proces, ki temelji na dosežkih, in je v celoti odvisen od objektivnega napredka, ki ga doseže vsaka partnerica v procesu širitve. Zato bodo morale države, ki se pripravljajo na pristop, odločno izvesti potrebne reforme ter doseči oprijemljiv in nepovraten napredek, in sicer najprej s **temelji procesa pristopa k EU**. Pravna država, zlasti neodvisnost in delovanje sodstva ter boj proti korupciji, temeljne pravice, gospodarstvo, delovanje demokratičnih institucij in reforma javne uprave so še naprej temelji širitvene politike.

Članstvo v EU je **strateška izbira**. Partnerice morajo odločno in nedvoumno sprejeti in spodbujati **vrednote EU**. Uskladitev s **skupno zunanjo in varnostno politiko** EU je pomembnejši znak skupnih vrednot in strateške usmeritve v novih geopolitičnih razmerah kot kdaj koli prej.

II. KLJUČNI DOGODKI

Enoten odziv na rusko vojno agresijo

Zadnji dve leti je zaznamovala **ruska vojna agresija proti Ukrajini**. Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (OHCHR) je v Ukrajini zabeležil več kot 27 000 civilnih žrtev, od tega 9 600 ubitih⁴, pri čemer naj bi bilo točno število smrtnih žrtev še mnogo večje. Humanitarne potrebe ostajajo velike: 17,6 milijona ljudi v Ukrajini, 49 % celotnega prebivalstva države⁵ in 6,2 milijona v državah, ki gostijo begunce⁶, še naprej potrebuje večsektorsko humanitarno pomoč. Vojna je povzročila tudi opustošenje in uničenje proizvodnje in lastnine, motnje v trgovini, manj naložb, zmanjševanje človeškega kapitala in ogromno škodo za okolje.

¹ V nadaljnjem besedilu: Moldavija.

² [Dokument EUCO 24/22](#).

³ V skladu z zahtevo Republike Turčije glede uporabe novega uradnega imena države v angleščini (Republic of Türkiye) se v angleški različici tega dokumenta namesto imena „Turkey“ uporablja „Türkiye“. Ta upravna sprememba je omejena na nomenklaturo, ki se uporablja v dokumentih EU, nima retroaktivnega učinka in nima pravnih posledic. Ta pristop ne vpliva na nomenklaturo, ki jo uporabljajo države članice.

⁴ Podatki ob koncu avgusta 2023.

⁵ Urad Združenih narodov za usklajevanje humanitarnih aktivnosti, avgust 2023.

⁶ Visoki komisar Združenih narodov za begunce, september 2023.

Odziv EU na rusko vojno agresijo je bil brez primere, enoten, odločen in takojšen. 27 držav članic EU je skupaj s svojimi partnericami po vsem svetu **obsodilo neizzvano in neupravičeno vojno agresijo**. Države so hitro ukrepale, politično in gospodarsko osamile Rusijo, obsodile kršitve mednarodnega humanitarnega prava in podprle ukrepe za zagotovitev polne odgovornosti za vojne zločine in druge kršitve, storjene v povezavi z rusko vojno agresijo. EU je doslej sprejela **11 svežnjev daljnosežnih sankcij proti Rusiji in Belorusiji**. EU z neomajno podporo Ukrajini še naprej zagotavlja obsežno **humanitarno, finančno, gospodarsko in vojaško pomoč**. EU, njene države članice in finančne institucije so s pristopom Ekipe Evropa doslej **mobilizirale 82,6 milijarde EUR** (september 2023; vključno s 25 milijardami EUR vojaške pomoči), vključno s sredstvi, ki so na voljo za sprejem beguncev v EU. Svet je podaljšal začasno zaščito za ljudi, ki so pobegnili pred vojno proti Ukrajini, do marca 2025, s čimer je omogočil gotovost za več kot 4 milijone Ukrajincev, ki trenutno živijo v EU. V odziv na rusko blokado ukrajinskih črnomoških pristanišč od maja 2022 EU skupaj z Ukrajino in Moldavijo uvaja solidarnostne pasove med EU in Ukrajino, ki povezujejo Ukrajino in Moldavijo z Evropsko unijo ter olajšujejo njuno trgovino z EU in preostalim svetom, med drugim s kritičnimi proizvodi, kot je žito. Komisija podpira vrsto prizadevanj za spremljanje in evidentiranje okoljske škode. EU bo Ukrajino še naprej podpirala, dokler bo to potrebno.

Evropska komisija je skupaj z Ukrajino in partnericami iz skupine G7 januarja 2023 vzpostavila **multilateralno platformo za usklajevanje med donatorji**, da bi usklajevala podporo za takojšnje potrebe Ukrajine po financiranju ter prihodnje gospodarsko okrevanje in obnovo.

Evropska komisija je junija 2023 predlagala namenski srednjeročni instrument financiranja, ki bo Ukrajini zagotovil skladno, predvidljivo in prožno podporo za obdobje 2024–2027. Novi **instrument za Ukrajino**⁷ bo podpiral prizadevanja za ohranjanje makrofinančne stabilnosti in spodbujal okrevanje. V skladu z načrtom naj bi se **instrumentu dodelilo 50 milijard EUR** nepovratnih sredstev in posojil za obdobje 2024–2027.

EU je zagotovila tudi dva celovita **svežnja podpore Moldaviji**⁸, zlasti za obravnavanje posledic, ki jih je imela za državo ruska vojna agresija proti Ukrajini. Moldavija se sooča z velikim pritokom beguncev iz Ukrajine, naraščajočo inflacijo, ogroženo oskrbo z energijo, kršitvami zračnega prostora in številnimi hibridnimi sovražnimi dejanji, kot so uprizorjeni protesti, obsežne dezinformacijske kampanje in kibernetški napadi.

Ruska vojna agresija proti Ukrajini vzbuja strah v širši regiji, tudi v Gruziji. V zvezi s tem so varnost in obramba ter preprečevanje hibridnih in kibernetških groženj še naprej med prednostnimi področji sodelovanja med EU in Gruzijo. V okviru evropskega mirovnega instrumenta je bilo mobiliziranih skupno 62 milijonov EUR za podporo gruzijskim obrambnim silam.

Evropska komisija je decembra 2022 predložila **sveženj za energetska podpora** v višini 1 milijarde EUR **za Zahodni Balkan**⁹. Zaradi takojšnjih, kratkoročnih in srednjeročnih potreb v regiji je obsežni sveženj za energetska podpora partnericam z Zahodnega Balkana pomagal, da so začele zmanjševati svojo odvisnost od ruskih fosilnih goriv, pospešile razogljičenje in izboljšale energetska varnost regije. EU je okrepila svojo podporo na področju **kibernetške varnosti**, tudi zaradi več kibernetških napadov v državah Zahodnega Balkana. Evropska

⁷ 2023/0200 (COD).

⁸ [Evropska unija bo Republiki Moldaviji odobrila dodatnih 250 milijonov EUR; Podporni sveženj za Republiko Moldavijo.](#)

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/AC_23_3196

komisija je junija 2023 v Bruslju soorganizirala konferenco na visoki ravni o kibernetiski varnosti.

Ruska vojna agresija proti Ukrajini je v državah, ki se pripravljajo na pristop, zlasti v Ukrajini kot žrtvi agresije, in v državah članicah EU povzročila **velike gospodarske in socialne izzive**. EU, ki se sooča z vse večjo tujo nestabilnostjo, strateško konkurenco in varnostnimi grožnjami, je prevzela večjo mednarodno odgovornost in sprejela nadaljnje odločne ukrepe za zmanjšanje odvisnosti in vzpostavitev trdnejše gospodarske osnove. Ti cilji so pomembni za vse države, ki se pripravljajo na pristop.

Novi zagon za širitev EU

Širitvena agenda je dobila nov zagon junija 2022, ko je Evropski svet potrdil priporočila Komisije, s čimer je priznal **evropsko perspektivo Ukrajine, Moldavije in Gruzije ter Ukrajini in Moldaviji podelil status držav kandidatk**. To je sledilo **prošnjam za članstvo v EU**, ki so jih zadevne tri države predložile spomladi 2022, in **mnenjem**¹⁰, ki jih je Evropska komisija predstavila junija istega leta. Evropska perspektiva je okrepila odločenost držav, da izvedejo potrebne reforme, ki jih zahteva proces pristopa k EU, zlasti korake / prednostne naloge, navedene v mnenjih Komisije. Komisija od zdaj poroča o izpolnjevanju teh korakov / prednostnih nalog v okviru svojega rednega širitvenega svežnja, v katerega so od letos vključene Ukrajina, Moldavija in Gruzija.

Na **Zahodnem Balkanu** sta julija 2022 potekali prvi medvladni konferenci z Albanijo in Severno Makedonijo o **pristopnih pogajanjih**, sledil pa jima je analitični pregled usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU, ki naj bi bil končan decembra 2023. Evropski svet je decembra 2022 Bosni in Hercegovini podelil **status kandidatke za članstvo v EU** pod pogojem, da država izvede ukrepe, določene v sporočilu Komisije o širitveni politiki iz oktobra 2022¹¹. Decembra 2022 je za članstvo v EU zaprosilo tudi **Kosovo***. EU se je spomladi 2023 dogovorila o liberalizaciji vizumskega režima za Kosovo, ki se začne uporabljati 1. januarja 2024.

Nadaljevalo se je **sodelovanje na visoki ravni** z državami, ki se pripravljajo na pristop. Komisija je na **vrhu držav Zahodnega Balkana** v okviru **berlinskega procesa** novembra 2022 napovedala obsežen sveženj za energetske podporo v višini 1 milijarde EUR nepovratnih sredstev EU za pomoč Zahodnemu Balkanu pri odpravljanju neposrednih posledic energetske krize ter krepitvi odpornosti v kratkoročnem in srednjeročnem obdobju. Decembra 2022 je v Tirani potekal **vrh EU-Zahodni Balkan**. Dejstvo, da je bil vrh prvič organiziran v regiji, je bilo jasen znak popolne in nedvoumne zavezanosti EU perspektivi članstva Zahodnega Balkana v Evropski uniji. EU je pozdravila pomemben napredek v pogajanjih o treh novih sporazumih o skupnem regionalnem trgu, ki olajšujejo prosto gibanje in zaposlovanje v celotni regiji. Ob robu vrha je bil sprejet načrt za znižanje stroškov gostovanja med EU in Zahodnim Balkanom.

Voditelji EU so 6. oktobra 2023 na **neformalnem srečanju voditeljev držav ali vlad v Granadi** ponovno potrdili širitev kot geostrateško naložbo v mir, varnost, stabilnost in

¹⁰ [COM\(2022\) 405 final](#), [COM\(2022\) 406 final](#), [COM\(2022\) 407 final](#).

¹¹ [COM\(2022\) 528 final](#).

* To poimenovanje ne posega v stališča o statusu ter je v skladu z RVSN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.

blaginjo¹². Poudarili so, da morajo države kandidatke okrepiti svoja prizadevanja za reforme, zlasti na področju pravne države, v skladu z naravo pristopnega procesa, ki temelji na dosežkih, in s pomočjo EU. Hkrati mora Unija postaviti potrebne notranje temelje in reforme za nadaljnjo širitev, da bi dopolnila Evropsko unijo. Kot konkreten izraz podpore EU partnericam v procesu širitve je ključnega pomena, da se uporabijo ustrezna sredstva, tudi v okviru vmesnega pregleda sedanjega večletnega finančnega okvira¹³.

Na **vrhu berlinskega procesa** 16. oktobra 2023, ki je prvič potekal v regiji, in sicer v Tirani, je bil dosežen napredek na skupnem regionalnem trgu s podpisom sporazuma o priznavanju poklicnih kvalifikacij babic, veterinarjev, medicinskih sester in farmacevtov ter več skupnih izjav v zvezi z regionalnim sodelovanjem. To je bila tudi priložnost za razpravo o načrtu EU za rast za Zahodni Balkan z voditelji te regije in za odprtje predstavništva Evropske akademije v Tirani, vključno z začetkom vpisa študentov za študijsko leto 2024/25.

Pristopna pogajanja s **Turčijo** so od leta 2018 v skladu s sklepom Sveta ustavljena. Turčija ostaja ključna partnerica Evropske unije in država kandidatka ter poudarja pristop k EU kot svoj strateški cilj. Vendar se Turčija še naprej oddaljuje od EU, zlasti zaradi stalnega nazadovanja na področjih temeljnih pravic in pravne države, vključno z neodvisnostjo sodstva, ter pomanjkanja reform pri nekaterih sektorskih vprašanjih.

Izjava EU in Turčije iz leta 2016 je kljub stalnim izzivom pri njenem izvajanju ostala ključni okvir za sodelovanje na področju migracij in še naprej prinašala rezultate. Turčija še naprej gosti 3,6 milijona beguncev. Poleg tega je imela država še naprej ključno vlogo pri obravnavanju migracij na vzhodnosredozemski poti. Komisija pričakuje, da bo Turčija spoštovala svoje zaveze iz izjave EU in Turčije v skladu s sklepi Evropskega sveta iz oktobra 2021, vključno s preprečevanjem nedovoljenih migracij s kopenskih in morskih poti ter ponovnim vračanjem.

Komisija je v skladu s sklepi Evropskega sveta iz leta 2021¹⁴ o pozitivni agendi s Turčijo vzpostavila dialog na visoki ravni s turškimi organi o kmetijstvu in razvoju podeželja, podnebnih spremembah ter raziskavah in inovacijah ter vzpostavila novo naložbeno platformo za Turčijo. Naslednji dialog na visoki ravni med EU in Turčijo o migracijah in varnosti naj bi potekal 23. novembra 2023. EU ima strateški interes za stabilno in varno okolje v vzhodnem Sredozemlju ter za razvoj obojestransko koristnega sodelovanja s Turčijo. Evropski svet je junija 2023 pozval visokega predstavnika in Komisijo, naj mu na podlagi instrumentov in možnosti, ki jih je opredelil, predložita poročilo o stanju odnosov med EU in Turčijo, da bi lahko nadaljevali na strateški in v prihodnost usmerjen način¹⁵.

Odnosi EU z Ukrajino so od začetka ruske agresije proti Ukrajini dosegli doslej najvišjo raven. Februarja 2023 sta v Kijevu potekala 24. **vrh EU-Ukrajina** ter srečanje kolegija komisarjev in ukrajinske vlade. Na prvem neformalnem srečanju zunanjih ministrov in ministric EU in Ukrajine v Kijevu so se 2. oktobra 2023 zbrali predstavniki Ukrajine, EU in 27 držav članic. EU je ponovno poudarila svojo neomajno podporo in zavezanost neodvisnosti, suverenosti in ozemeljski celovitosti Ukrajine znotraj njenih mednarodno priznanih meja ter njeni poti v EU.

¹² <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>

¹³ [COM\(2023\) 336](#).

¹⁴ [Dokument EUCO 7/21](#).

¹⁵ [Dokument EUCO 7/23](#).

Moldavija je 1. junija 2023 gostila drugo srečanje **Evropske politične skupnosti**, katerega se je udeležilo 45 evropskih voditeljev in voditeljic, da bi razpravljali o skupnih prizadevanjih za mir in varnost ter energetske odpornost, povezljivost in mobilnost v Evropi.

Ruska vojna agresija proti Ukrajini je dodatno poudarila potrebo po enotnosti in solidarnosti med EU in njenimi najbližjimi partnericami ter s tem pomembnost usklajevanja s **skupno zunanjo in varnostno politiko (SZVP)** v širitvenem procesu. Nadaljnje dosledno usklajevanje Albanije, Črne gore in Severne Makedonije je odločen znak njihove strateške odločitve za pristop k EU. Splošno sodelovanje Ukrajine in njeno usklajevanje s SZVP EU sta se okrepili. Znatno povečanje usklajenosti Moldavije in Bosne in Hercegovine s SZVP ter nadaljnje enostransko usklajevanje Kosova prav tako pomembno potrjujeta njuno strateško usmeritev k EU, čeprav je izvajanje sankcij v Bosni in Hercegovini še vedno izziv. Srbija je v obdobju poročanja ohranila svoj vzorec usklajevanja in pričakuje se, da bo prednostno izpolnila svojo zavezo in se postopoma uskladila s SZVP EU, tudi z omejevalnimi ukrepi EU, v skladu s svojim pogajalskim okvirom, ter se izognila dejanjem in izjavam, ki so v nasprotju s stališči EU o zunanji politiki. Usklajenost Gruzije s SZVP ostaja nizka in pričakuje se, da bo država ta trend obrnila. Turčija v obdobju poročanja ni dosegla napredka pri usklajevanju s SZVP, saj to ostaja na zelo nizki ravni. Država se še vedno ni uskladila z omejevalnimi ukrepi EU proti Rusiji. Njena retorika v podporo teroristični skupini Hamas po napadih na Izrael 7. oktobra 2023 je v popolnem neskladju s pristopom EU. Hkrati je Turčija skupaj z ZN olajšala izvoz ukrajinskega žita prek Črnega morja v okviru črnomske pobude za žito do enostranske prekinitve mehanizma s strani Rusije. Partnerice so nadaljevale dragocene prispevke k misijam in operacijam skupne varnostne in obrambne politike.

Države Zahodnega Balkana, Turčija, Ukrajina, Moldavija in Gruzija so se pri glasovanju o večini ustreznih resolucij Generalne skupščine ZN, povezanih z rusko vojno agresijo proti Ukrajini, še naprej usklajevale z EU. Albanija je kot nestalna članica Varnostnega sveta Združenih narodov še naprej dejavno sodelovala pri spodbujanju in zagovarjanju mednarodnega prava, Ustanovne listine ZN in na pravilih temelječega mednarodnega reda.

Albanija, Bosna in Hercegovina, Moldavija in Ukrajina so se pridružile mehanizmu Unije na področju civilne zaščite. Dosegle so znaten napredek na področju civilne zaščite, saj so povečale svoje upravne in operativne zmogljivosti za izkazovanje solidarnosti EU. Sodelujoče države mehanizma Unije na področju civilne zaščite imajo enake pravice in obveznosti kot države članice EU v okviru mehanizma.

Komisija spodbuja vse države, ki se pripravljajo na pristop, naj bodo ambicioznejše in okrepijo svoje usklajeno ukrepanje na področju zelenega prehoda, zlasti z dajanjem prednosti vključevanju evropskega zelenega dogovora v vsa področja politike. Države, ki so pogodbenice Pogodbe o ustanovitvi Energetske skupnosti, bi morale izvajati zaveze iz časovnega načrta Energetske skupnosti za razogljičenje in se pripraviti na sistem trgovanja z emisijami v skladu s priporočilom Energetske skupnosti.

III. DRŽAVE, KI SE PRIPRAVLJAJO NA PRISTOP, NA POTI V EU

Črna gora ima za pogajanja odprta vsa poglavja, od katerih so tri začasno zaprta. Naslednji mejnik je izpolnitev vmesnih meril pri poglavjih o pravni državi. **Srbija** ima odprtih 22 od 35 pogajalskih poglavij, od katerih sta dve začasno zaprti. Pot k odprtju dodatnih sklopov bo

odvisna od napredka države, zlasti od hitrosti reform na področju pravne države in normalizacije odnosov s Kosovom.

Komisija v skladu z revidirano metodologijo¹⁶ v sklepih in priporočilih iz tega sporočila ocenjuje **splošno ravnoesje v pristopnih pogajanjih** s Črno goro in Srbijo ter predlaga nadaljnje korake za vsako od njiju. Naslednje medvladne konference bi lahko potekale po objavi tega letnega svežnja poročil.

Po prvih medvladnih konferencah z **Albanijo** in **Severno Makedonijo** 19. julija 2022 je Komisija nemudoma začela postopek **pregleda usklajenosti zakonodaje**. Organizirane so bile vse seje v zvezi s sklopom 1 (temeljne prvine), sklopom 2 (notranji trg), sklopom 3 (konkurenčnost in vključujoča rast) ter sklopom 4 (zelena agenda in trajnostna poveztljivost). Obrazložitvena in dvostranska srečanja za preostala dva sklopa potekajo ali so načrtovana do decembra 2023. Poročila o pregledu za sklop temeljnih prvin so bila Svetu predstavljena julija 2023. Organi so dosledno poudarjali, da so politično zavezani strateškemu cilju vključevanja v EU in da si prizadevajo za napredek pri pristopnih pogajanjih na podlagi stalnega napredka pri reformah.

Po splošnih volitvah v **Bosni in Hercegovini** oktobra 2022 je konec januarja nastopil mandat novi svet ministrov na državni ravni, v začetku maja 2023 pa je mandat nastopila nova vlada entitete Federacije BiH. Po dodelitvi **statusa kandidatke** decembra 2022 je nova vladajoča koalicija razglasila napredek na poti pristopa k EU za glavno prednostno nalogo svoje koalicijske pogodbe in se zavezala, da bo obravnavala 14 ključnih prednostnih nalog iz mnenja Komisije o prošnji Bosne in Hercegovine za članstvo v EU, Svet ministrov Bosne in Hercegovine pa je sprejel več strategij (o terorizmu, organiziranem kriminalu, pranju denarja in migracijah) in osnutkov zakonov. Parlament je sprejel več zakonov v zvezi s 14 ključnimi prednostnimi nalogami in koraki, določenimi v priporočilu Komisije za status kandidatke. Ustavno sodišče je razveljavilo več pravnih in političnih aktov, ki jih je sprejela entiteta Republika Srbska, ker so v nasprotju z ustavnim in pravnim redom. Ponovna uvedba kazenskih sankcij za obrekovanje v entiteti Republika Srbska julija 2023 močno vpliva na okolje za civilno družbo in pomeni velik korak nazaj na področju varstva temeljnih pravic. Skupščina te entitete je v prvi obravnavi sprejela osnutek zakona, usmerjenega proti skupinam civilne družbe kot „tujim agentom“; če bi bil zakon v celoti sprejet, bi to pomenilo še en obžalovanja vreden in neizpodbiten velik korak nazaj. Junija 2023 je entiteta Republika Srbska sprejela dva zakona o neizvrševanju sodb ustavnega sodišča in odločitev visokega predstavnika, s čimer je kršila ustavni in pravni red države.

Svet EU in Evropski parlament sta spomladi 2023 sprejela sklep o liberalizaciji vizumskega režima za **Kosovo**. Kosovo je decembra 2022 zaprosilo za članstvo v EU. Razmere na severu Kosova je v obdobju poročanja zaznamovalo več različno intenzivnih kriz, povezanih s številnimi težavami, pri čemer je bil nasilni napad na kosovsko policijo 24. septembra 2023 najhujši incident v zadnjih letih. Do drugih kriz so privedle težave glede registrskih tablic, zaradi katerih je novembra 2022 prišlo do kolektivnega odstopa kosovskih Srbov iz kosovskih institucij.

Kosovo in Srbija sta februarja 2023 sklenila sporazum o poti k normalizaciji odnosov, marca pa njegovo prilogo o izvajanju. Svojih obveznosti, ki izhajajo iz sporazuma in so zavezujoče za obe strani ter so del njune evropske poti, še nista začela izvajati.

¹⁶ [COM\(2020\) 57 final](#).

EU in **Turčija** sta še naprej sodelovali v skladu s sklepi Evropskega sveta iz leta 2021. Turčija je država kandidatka in ključna partnerica EU na bistvenih področjih skupnega interesa, kot so trgovina, migracije, boj proti terorizmu, javno zdravje, podnebje, energija, promet in regionalna vprašanja. Pristopna pogajanja so še vedno ustavljena, saj Turčija ni obrnila negativnega trenda odmika od Evropske unije in je resno nazadovala na več ključnih področjih. Kar zadeva energijo, je Turčija še naprej pomembna in zanesljiva tranzitna država za EU. EU se je na potrebe, ki so februarja 2023 prizadeli jugovzhod Turčije, nemudoma solidarno odzvala z reševalnimi ekipami in podporo v naravi v okviru mehanizma Unije na področju civilne zaščite ter prispevala k mobilizaciji skupne zaveze mednarodne skupnosti v višini 6 milijard EUR. Obe strani uspešno sodelujeta pri izvajanju pomoči v višini 1 milijarde EUR, ki jo je prispevala EU. Carinska unija med EU in Turčijo je še naprej koristila obema stranema. Zagotoviti bi bilo treba popolno spoštovanje omejevalnih ukrepov EU, zlasti ob upoštevanju prostega pretoka proizvodov znotraj carinske unije EU-Turčija.

Komisija je v mnenju o prošnji **Ukrajine** za članstvo v EU opredelila sedem korakov, s katerimi mora Ukrajina nadaljevati pot pristopa k EU. Evropski svet je Ukrajini podelil status kandidatke in pozval Komisijo, naj poroča o izvajanju sedmih korakov kot sestavnega dela tega svežnja.

Komisija je v mnenju o prošnji **Moldavije** za članstvo v EU opredelila devet korakov, s katerimi mora Moldavija nadaljevati pot pristopa k EU. Evropski svet je Moldaviji podelil status kandidatke in pozval Komisijo, naj poroča o izvajanju devetih korakov kot sestavnega dela tega svežnja.

Komisija je v mnenju o prošnji **Gruzije** za članstvo v EU opredelila dvanajst prednostnih nalog, s katerimi mora Gruzija nadaljevati pot pristopa k EU. Evropski svet je izrazil pripravljenost, da Gruziji podeli status države kandidatke, ko bodo te prednostne naloge obravnavane. Evropski svet je pozval Komisijo, naj poroča o izvajanju teh prednostnih nalog kot sestavnega dela tega svežnja.

IV. TEMELJNE PRVINE PROCESA PRISTOPA K EU

Pravna država, temeljne pravice, delovanje demokratičnih institucij, reforma javne uprave in gospodarska merila so jedro t. i. **temeljnih prvin procesa pristopa k EU**. Kakovost institucij in upravljanja je osnova za povečanje konkurenčnosti, splošne in družbene blaginje ter podlaga za vsesplošno skladnost s pravnim redom EU. Verodostojne in nepovratne reforme temeljnih prvin so ključnega pomena, da države, ki se pripravljajo na pristop, dosežejo napredek na poti pristopa k EU. V preteklem letu je bil napredek pri programih reform, povezanih s temeljnimi prvinami, opazen zlasti v Ukrajini in Moldaviji kot odziv na priporočila iz mnenj Komisije.

Za utrditev pravne države je potreben neodvisen, nepristranski, odgovoren in profesionalen **pravosodni sistem**, ki deluje učinkovito in z ustreznimi viri, brez neupravičenega zunanjskega vmešavanja ter v katerem se odločitve izvršujejo učinkovito in pravočasno. V nekaterih primerih je bil dosežen napredek pri reformah pravosodja, na primer v Albaniji, Moldaviji, Srbiji in Ukrajini. Vendar so pravosodni organi v večini držav, ki se pripravljajo na pristop, še vedno izpostavljeni številnim izzivom in ranljivostim. Poskusi politikov v več državah, da bi javno izpostavili sodnike in nanje izvajali pritisk, zlasti v občutljivih primerih, so še vedno zaskrbljujoča praksa. Institucionalni dogovori, ki negativno vplivajo na neodvisnost sodnikov in tožilcev, so ostali v veljavi, kar je posledično vplivalo na ravnovesje in delitev oblasti. Zato je verodostojnost sodstva na splošno ostala na precej nizki ravni, vključno z razširjenim javnim mnenjem o nekaznovanosti. V več državah so reforme pravosodja razkrile omejene

zmogljivosti za izvajanje, tudi če obstaja politična volja. Učinkovitost preiskovalnih in pravosodnih organov, ki zagotavlja verodostojne rezultate, je bistvena za nadaljnji napredek v procesu pristopa k EU.

Boj proti korupciji ostaja prednostna naloga vlad v državah, ki se pripravljajo na pristop. **Korupcija**, med drugim tudi na visoki ravni, je še vedno zelo razširjena v državah, ki se pripravljajo na pristop, prepletanje javnih in zasebnih interesov pa je še vedno zaskrbljujoče. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za okrepitev boja proti korupciji. Vključevanje protikorupcijskih ukrepov v najranljivejše sektorje ostaja pomembna prednostna naloga, organi kazenskega pregona in pravosodni organi pa potrebujejo večja pooblastila in neodvisnost. Elementi ugrabitve države so še vedno prisotni, pri čemer so poleg poskusov vdora organiziranih kriminalnih mrež v gospodarske in politične sisteme, uprave in medije opažene tudi grožnje demokratični stabilnosti, korupcija na visoki ravni in neprimerno vplivanje **oligarhov**. Te izzive je treba nujno obravnavati s sistemskimi in celovitimi pristopi. Ključni kazalnik uspeha bodo verodostojni rezultati proaktivnih preiskav, pregona in pravnomočnih obsodb, povezanih s korupcijo, organiziranim kriminalom in pranjem denarja. Da bi bili vsi akterji v verigi pravne države verodostojni, bi morali doseči zanesljive rezultate pri proaktivnih preiskavah, pregonu in pravnomočnih obsodbah, povezanih s korupcijo, organiziranim kriminalom in pranjem denarja.

Stabilne in utrjene **demokratične institucije** in procesi so osrednji steber procesa pristopa k EU. Komisija je začela okrepljeno in racionalizirano sodelovanje z državami, ki se pripravljajo na pristop, v zvezi s splošnim okvirom za demokracijo, med drugim vključno z volilnim procesom, delovanjem parlamenta (vključno z njegovo nadzorno vlogo na področju dela in oblikovanja politik vlade ter še vedno preveliko uporabo pospešenih postopkov v številnih primerih) in vlogo civilne družbe.

V večini držav so še naprej prisotni izrazita politična **polarizacija**, pomanjkanje medstrankarskega sodelovanja in krčenje prostora za civilno družbo. Pomanjkanje učinkovitega medstrankarskega dialoga je privedlo do dolgotrajnega političnega zastoja in stagnacije reform. V nekaterih primerih so parlamentarne razprave zaznamovale napetosti, žaljivke in občasni nasilni incidenti.

V več državah, ki se pripravljajo na pristop, je bil dosežen določen napredek na področju **temeljnih pravic**, vključno z boljšim razumevanjem pomembnosti zagotavljanja teh pravic in svoboščin. Hkrati so se nadaljevali nekateri negativni trendi, kot je splošna razširjenost nasilja na podlagi spola, svobodo medijev pa so še naprej ovirali politični in gospodarski interesi, kar slabi nadzor nad javnimi organi, odpira prostor za tuje vmešavanje in spodkopava komunikacijo o EU. V nekaterih državah se uvajajo pozitivne pobude o pravicah otrok in invalidov. Vendar v praksi na varstvo temeljnih pravic negativno vplivata nezadostno izvajanje zakonov in politik ter splošna neučinkovitost mehanizmov pravnih sredstev. Izzivi ostajajo pri zagotavljanju učinkovite zaščite pred vsemi oblikami sovraštva in diskriminacije, vključno s tistimi, ki so usmerjene v manjšine.

Sodelovanje na področju **pravosodja, svobode in varnosti**, kazenskega pregona in pravosodnega sodelovanja med EU in državami, ki se pripravljajo na pristop, se je še naprej pozitivno razvijalo, vendar izzivi ostajajo. Zahodni Balkan še naprej deluje kot vozlišče za kriminalne dejavnosti in združbe, ki delujejo v EU, saj je pomembna tranzitna točka za žrtve trgovine z ljudmi, tihotapljenje migrantov in nedovoljeno blago, zlasti za droge, ki vstopajo v EU. Storilci kaznivih dejanj in kriminalne mreže z Zahodnega Balkana znatno vplivajo tudi na huda kazniva dejanja in organizirani kriminal v drugih delih sveta. Turčija ostaja ključna

tranzitna država za heroin, ki se preprodaja v EU. Organizirane kriminalne združbe iz Moldavije in Gruzije so dejavne na področju tihotapljenja migrantov, organiziranega premoženjskega kriminala, trgovine z ljudmi, kibernetско pogojenih kaznivih dejanj, goljufij v zvezi z negotovinskimi plačili, goljufij na področju trošarin in drugih vrst kaznivih dejanj, kot je ponarejanje dokumentov. Ukrajina je z geografskega vidika na križišču tihotapljenja nezakonitega blaga v EU ter je tudi izvorna in namembna država trgovine z ljudmi. Kljub izzivom, povezanim z vojno, vključno z obremenjenimi institucionalnimi zmogljivostmi zaradi znatne izgube sredstev za boj proti organiziranemu kriminalu, so zadevne ukrajinske institucije pokazale izjemno odpornost in operativne zmogljivosti.

Ratifikacija in pravilno izvajanje mednarodnih konvencij na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah, zlasti tistih, ki jih je razvila Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, sta izjemno pomembna za prihodnji pristop teh držav k EU.

Sodelovanje na področju **boja proti terorizmu in preprečevanja radikalizacije** je pomembno za vse države, ki se pripravljajo na pristop. Terorizem in nasilni ekstremizem sta še naprej predstavljala izziv in varnostno grožnjo. **Hibridne grožnje**, vključno z dezinformacijami, tujim manipuliranjem z informacijami in vmešavanjem ter kibernetскими napadi, zlasti na kritično infrastrukturo, ostajajo politični in varnostni izziv za države, ki se pripravljajo na pristop. Po lanskem strmem povečanju po začetku ruske vojne agresije proti Ukrajini te grožnje še naprej predstavljajo znatno tveganje za EU in države, ki se pripravljajo na pristop. Skupni akcijski načrt za boj proti terorizmu za Zahodni Balkan je od leta 2018 glavni okvir za sodelovanje na tem področju.

Poleg splošnega povečanja tokov nedovoljenih **migracij** je zaradi spreminjajočih se vzorcev na zahodnobalkanskih poteh potrebna stalna pozornost, zlasti glede nezakonitih dejavnosti mrež, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem migrantov in trgovino z ljudmi. V regiji Zahodnega Balkana je bil dosežen napredek na področju zmogljivosti za upravljanje migracij. Komisija je decembra 2022 predstavila akcijski načrt EU za Zahodni Balkan, da bi obravnavala vse večje tokove nedovoljenih prihodov v EU po zahodnobalkanski poti. Izvajanje tega akcijskega načrta je prineslo prve rezultate z zmanjšanjem migracijskega pritiska na zahodnobalkanski poti v letu 2023, zlasti zaradi večjega političnega, finančnega in operativnega sodelovanja med EU in partnericami z Zahodnega Balkana na področju migracij ter boljše usklajenosti z vizumsko politiko EU. Uskladitev vizumske politike z EU ostaja ključnega pomena za dobro delovanje brezvizumskega režima teh partneric z EU. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za napredek na vseh področjih akcijskega načrta.

Da bi Komisija pomagala pri reševanju trenutnih izzivov na vzhodnosredozemski poti, je oktobra 2023 predstavila akcijski načrt EU za vzhodnosredozemsko pot. V njem so opisani operativni ukrepi za preprečevanje nedovoljenih odhodov, boj proti tihotapljenju, zagotavljanje zakonitih poti, izboljšanje upravljanja meja, podpora sodelovanju na področju vračanja in ponovnega sprejema ter zadostne sprejemne zmogljivosti.

Zaradi ruske vojne proti Ukrajini se je povečalo število ukrajinskih beguncev. Moldavija, ki gosti največje število ukrajinskih beguncev na prebivalca med državami, ki se pripravljajo na pristop, pa tudi države, kot so Črna gora, Srbija, Albanija in Severna Makedonija, so imele ključno vlogo pri sprejemu teh beguncev.

Kakovost **javne uprave** in regulativnega okvira je ključna za **dolgoročno konkurenčnost** EU¹⁷. Na splošno so države, ki se pripravljajo na pristop, v najboljšem primeru **zmerno**

¹⁷ [COM\(2023\) 168 final](#).

pripravljene v smislu kakovosti svoje javne uprave. V obdobju poročanja je bil napredek pri reformah na splošno zelo omejen. Večina priporočil iz prejšnjih let še vedno velja. Tipičen vzorec je, da je formalna pravna in institucionalna podlaga za strokovno upravo vsaj delno vzpostavljena, vendar se ne uporablja sistematično.

Od začetka ruske vojne agresije proti Ukrajini februarja 2022 se večina od desetih **gospodarstev**, ki se pripravljajo na pristop, sooča z velikimi gospodarskimi in socialnimi izzivi. V Ukrajini se je BDP v letu 2022 zmanjšal za 29,1 %, saj je na celotno državo močno vplivala ruska vojna agresija, ki je povzročila znaten pritisk na makroekonomsko stabilnost. **Rast BDP** se je v regiji Zahodnega Balkana v letu 2022 upočasnila na 3,2 % v primerjavi s 7,7-odstotnim okrevanjem po posledicah pandemije COVID-19 v letu 2021, vendar se je resnost upočasnitve med gospodarstvi razlikovala, pri čemer se je realna rast BDP v Črni gori upočasnila na 6,1 %, v Albaniji na 4,8 %, v Bosni in Hercegovini na 4 %, na Kosovu na 3,5 %, v Srbiji na 2,3 % in v Severni Makedoniji na 2,1 %. V Turčiji se je rast BDP upočasnila na 5,6 %. V Moldaviji se je BDP močno zmanjšal, in sicer za 5,9 %, medtem ko se je BDP v Gruziji še naprej povečeval in dosegel dvomestno število, in sicer 10,1 %. Do razlik v gospodarski rasti med državami je prihajalo predvsem zaradi neposrednih in posrednih posledic vojne proti Ukrajini, vključno z njenim vplivom na trgovinske povezave, energijo, cene hrane in begunske tokove. Gospodarske obete za deset gospodarstev še vedno spremlja velika negotovost glede morebitnih nadaljnjih posledic vojne za rast, zaposlovanje in socialno kohezijo.

Vse bolj pomembno je, da vseh deset gospodarstev, ki se pripravljajo na pristop, pospeši **strukturne reforme**, da se omogoči **trajnostno** srednjeročno **okrevanje** in pospeši napredek pri izpolnjevanju gospodarskih meril za članstvo v EU. To vključuje zagotavljanje delovanja tržnih gospodarstev in dokazovanje sposobnosti za soočanje s konkurenčnimi pritiski in tržnimi silami v EU.

Podrobnejši pregled stanja glede temeljnih prvin procesa pristopa k EU v državah, ki se pripravljajo na pristop, je v Prilogi 1.

V. POSPEŠEVATI JE TREBA GOSPODARSKO ZBLIŽEVANJE NA ZAHODNEM BALKANU

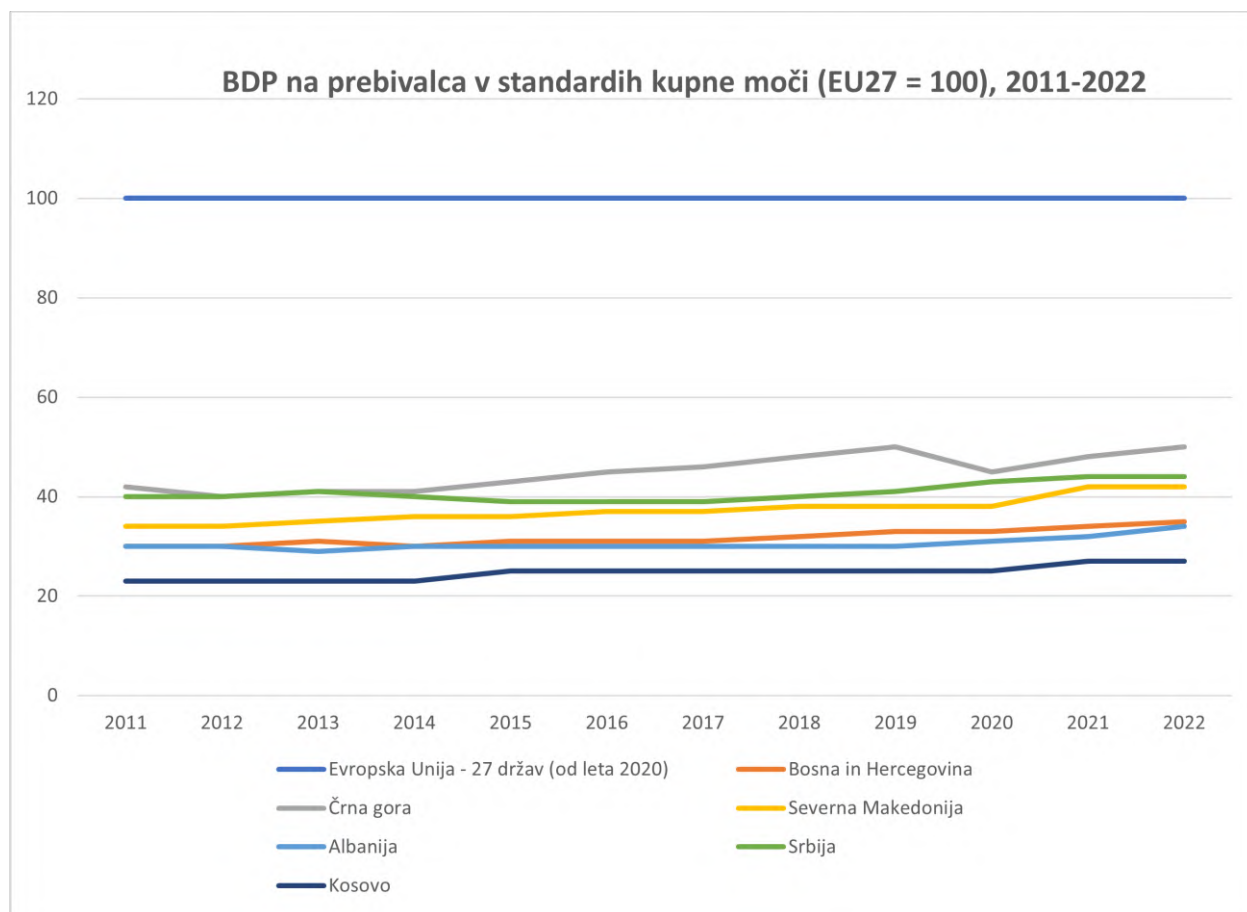
Leta 2023 se je gospodarska proizvodnja v regiji Zahodnega Balkana po šestih zaporednih četrletjih upočasnjevanja rasti v prvem četrletju leta 2023 povečala hitreje kot v predhodnih treh mesecih. Rast BDP v regiji se je z 1,6 % v predhodnem četrletju medletno rahlo povečala na 1,7 %, saj se je rast proizvodnje v večini držav razen Albanije ter Bosne in Hercegovine povečala. Na rast sta na splošno vplivala neto izvoz in okrevanje naložb. Zasebna potrošnja je bila neenotna, saj se je v večini držav upočasnila in v nekaterih primerih celo postala negativna, v Črni gori pa se je še naprej zanesljivo povečevala.

Gospodarstva Zahodnega Balkana so se že pred pandemijo COVID-19 soočala z **velikimi izzivi**, zaradi katerih niso mogla v celoti izkoristiti svojega gospodarskega potenciala. Države so zaostajale pri reformah svojih gospodarskih struktur in izboljšanju konkurenčnosti ter se soočale z visoko stopnjo brezposelnosti (zlasti med mladimi), velikim neskladjem med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih, vztrajno neformalno ekonomijo, neprijaznim poslovnim okoljem in nizko ravno inovacij.

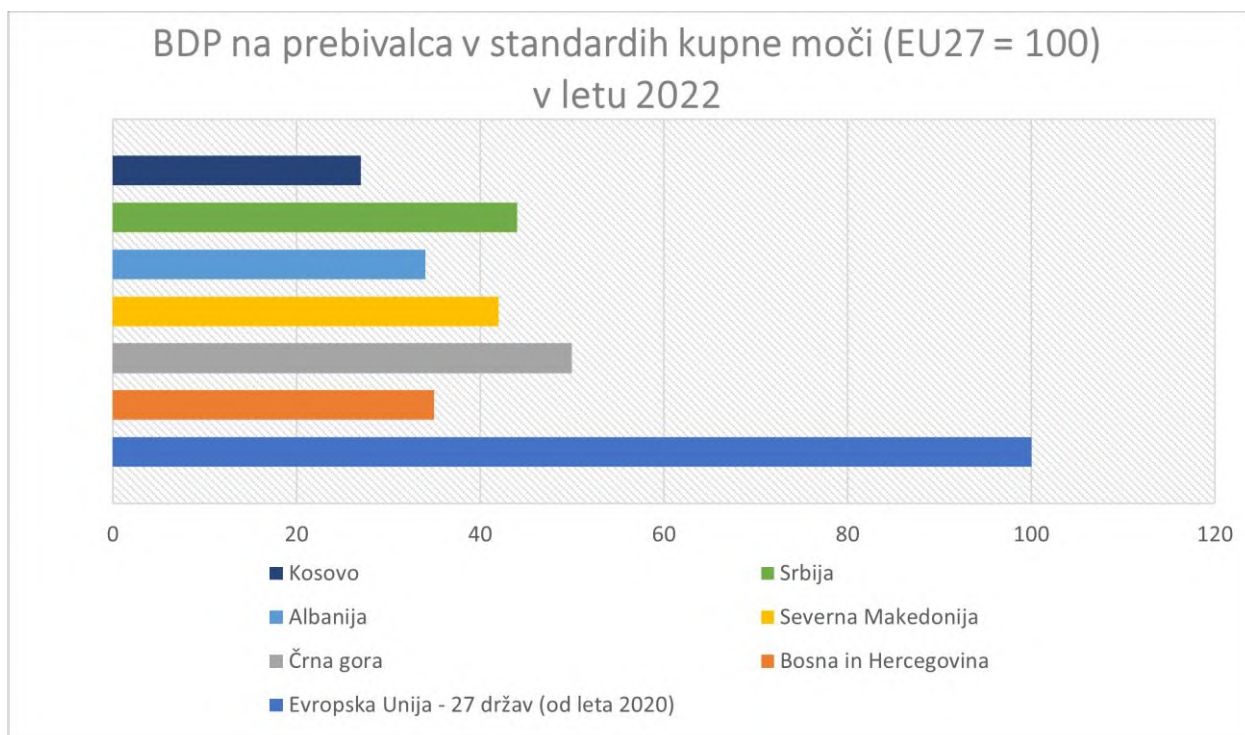
Za **naložbeno okolje** na Zahodnem Balkanu so značilni šibka pravna država, pomanjkanje ustreznega izvajanja nadzora državnih pomoči, zakoreninjena siva ekonomija, slab dostop do financiranja ter nizka raven regionalnega povezovanja in povezljivosti. Vmešavanje države v gospodarstvo se nadaljuje, kar povečuje tveganje za korupcijo zaradi slabega upravljanja javnih financ ter pogostih sprememb regulativnega okolja in davkov. Obstaja velika potreba po

nadgradnji infrastrukture; naložbe bi morale biti usmerjene prek enotnih projektnih struktur in skladne s prednostnimi nalogami, dogovorjenimi z EU.

Gospodarsko zblíževanje je v središču koristi članstva v EU. Na Zahodnem Balkanu je zblíževanje nizko, saj znaša med 30 in 50 % povprečja EU (v smislu paritete kupne moči), in ne napreduje dovolj hitro. Izkušnje iz petega kroga širitve EU kažejo, da članstvo na enotnem trgu EU skupaj s strukturnimi skladi pozitivno vpliva na gospodarsko zblíževanje.

Vir: Eurostat, Svetovna banka.

Vir: Eurostat, Svetovna banka.

Za nadaljnjo pospešitev reform, večje **socialno-ekonomsko zблиževanje Zahodnega Balkana** z Evropsko unijo ter za pomoč državam pri izpolnjevanju zahtev članstva v EU Evropska komisija predlaga novi **načrt za rast za Zahodni Balkan**¹⁸, ki bi že pred pristopom prinesel nekatere prednosti in nadaljnje spodbude za reforme, povezane s članstvom v EU.

VI. REGIONALNO SODELOVANJE IN DOBRI SOSEDSKI ODNOSI

Na Zahodnem Balkanu so dobri sosedski odnosi in regionalno sodelovanje bistvene prvine stabilizacijsko-pridružitvenega in širitvenega procesa.

Po uspešni uvedbi „**gostovanja kot doma**“ v šestih gospodarstvih Zahodnega Balkana 1. julija 2021 so bili sprejeti nadaljnji pripravljalni ukrepi za **znižanje stroškov gostovanja med Zahodnim Balkanom in EU**. Ob robu vrha EU-Zahodni Balkan v Tirani decembra 2022 je bil sprejet časovni načrt za znižanje stroškov gostovanja med EU in Zahodnim Balkanom. Prvo postopno zniževanje stroškov se je začelo oktobra 2023. Končni cilj tega postopka je do leta 2027 znižati cene gostovanja z EU na raven, ki je blizu domačim cenam. Telekomunikacijski operaterji iz EU in Moldavije so se 31. maja 2023 dogovorili o prostovoljnem znižanju tarif gostovanja od januarja 2024, s čimer se je Moldavija približala območju „gostovanja kot doma“.

Opravljen je bilo obsežno tehnično delo na vseh področjih, ki jih zajema pobuda za **skupni regionalni trg**. Cilj tega dela pod okriljem **Sveta za regionalno sodelovanje, Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini (CEFTA)** in **naložbenega foruma šestih zahodnobalkanskih zborsnic** je omogočiti prosto gibanje ljudi, zlasti strokovnjakov, in zagotavljanje elektronskih storitev, olajšati zaposlovanje in trgovino ter poenostaviti carinske postopke v regiji. Voditelji naložbenega foruma šestih zahodnobalkanskih zborsnic so na vrhu berlinskega procesa novembra 2022 odobrili več „sporazumov o mobilnosti“, ki zajemajo

¹⁸ COM (2023) 691.

potovanja znotraj regije na podlagi osebnih izkaznic, priznavanje visokošolskih kvalifikacij in priznavanje poklicnih kvalifikacij. Ko se bodo ti sporazumi začeli izvajati, bodo omogočali potovanje, študij in delo po vsej regiji. Z aktivno podporo prometne skupnosti in CEFTA so bili med Italijo, Črno goro in Albanijo ter med Hrvaško, Črno goro in Bosno in Hercegovino vzpostavljeni dodatni zeleni vozni pasovi in modre poti. Na splošno je imela prometna skupnost pomembno vlogo pri podpiranju Zahodnega Balkana v širitvenem procesu z izvajanjem ustreznega pravnega reda EU na področju prometa, enako pa bo storila tudi za Ukrajino, Moldavijo in Gruzijo po njihovi tesnejši povezavi s prometno skupnostjo. Vendar so nesoglasja med Srbijo in Kosovom o vprašanih statusa še naprej preprečevala uradno sprejetje vedno večjega števila gospodarsko pomembnih osnutkov sklepov, ki so bili tehnično dogovorjeni v okviru CEFTA. Regija mora pokazati politično vizijo in dokončati to delo ter sprejeti pravno zavezujoče sporazume ali odločitve med vsemi partnericami z Zahodnega Balkana v korist svojih prebivalcev in podjetij. To zahteva skupno osredotočanje na vzpostavitev skupnega regionalnega trga na podlagi pravil in standardov EU, poleg tega pa je treba preprečiti, da bi to delo ogrozili enostranski ukrepi.

Celovita **normalizacija odnosov med Kosovom in Srbijo** v okviru dialoga pod okriljem EU ostaja ključna za njuno evropsko prihodnost in stabilnost celotne regije.

Vse strani morajo v dobri veri izvajati **obstoječe dvostranske sporazume**, vključno s Prespanskim sporazumom med Grčijo in Severno Makedonijo ter Pogodbo o prijateljstvu, dobrih sosedskih odnosih in sodelovanju med Bolgarijo in Severno Makedonijo.

Na Zahodnem Balkanu ostajata ključnega pomena **preseganje zapuščine preteklosti** in reševanje sporov, ki izhajajo iz konfliktov v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Še vedno je treba rešiti pomembna odprta dvostranska vprašanja, vključno z vprašanji meja in zagotavljanjem pravice žrtvam vojnih zločinov, identifikacijo preostalih pogrešanih oseb in vzpostavitev natančne evidence grozodejstev iz preteklosti na regionalni ravni. V EU ni prostora za podžigajočo retoriko ali povičanje vojnih zločincev na kateri koli strani.

Odnosi med **Turčijo** in Grčijo so se do začetka leta 2023 slabšali, nato pa so se občutno izboljšali zaradi solidarnosti, ki so jo pokazali grški državljani in vlada po potresih februarja 2023. Sledile so izmenjave na visoki ravni, vključno s srečanji voditeljev držav.

Turčija v obdobju poročanja ni izvajala nobenih nedovoljenih dejavnosti vrtanja v vzhodnem Sredozemlju.

Nadaljevanje dialoga v dobri veri in odrekanje enostranskim dejanjem, ki so v nasprotju z interesi EU ter kršijo mednarodno pravo in suverene pravice držav članic EU, sta bistveni zahtevi za zagotovitev stabilnega in varnega okolja v vzhodnem Sredozemlju ter za razvoj obojestransko koristnega sodelovanja med EU in Turčijo. Od Turčije se pričakuje, da se bo nedvoumno zavezala dobrim sosedskim odnosom, mednarodnim sporazumom in mirnemu reševanju sporov v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov ter se po potrebi obrnila na Meddržavno sodišče.

EU je še naprej zavezana zaščiti svojih interesov in interesov svojih držav članic ter ohranjanju regionalne stabilnosti.

Izjemno pomembno je, da se Turčija zaveže in dejavno prispeva k pogajanjem za pravično, celovito in izvedljivo **rešitev ciprskega vprašanja** v okviru ZN na podlagi federacije dveh skupnosti in dveh območij s politično enakostjo ter v skladu z ustreznimi resolucijami Varnostnega sveta ZN, pravnim redom EU in načeli, na katerih temelji EU. Ne smejo se sprejemati enostranski ukrepi, ki bi lahko povzročili napetosti na otoku in ogrozili nadaljevanje

pogovorov. Turčija mora nemudoma razveljaviti vse ukrepe, sprejete od oktobra 2020 v zvezi z Varošo, ki so v nasprotju z ustreznimi resolucijami Varnostnega sveta ZN. Poleg tega mora takoj izpolniti svojo obveznost glede celovitega izvajanja dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu med EU in Turčijo ter doseči napredek pri normalizaciji odnosov z Republiko Ciper. Turčija se je v nasprotju z resolucijami Varnostnega sveta ZN še naprej zavzemala za rešitev z dvema državama.

Vojna agresija Rusije proti **Ukrajini** vpliva na odnose z njenimi dvostranskimi partnericami in sosednjimi državami. Ukrajinski organi so si prizadevali za ohranitev in nadaljnjo krepitev sodelovanja in diplomatskih vezi z evropskimi državami.

Odnosi Ukrajine z državami Zahodnega Balkana so se na splošno izboljšali, kljub različnim stališčem Srbije in entitete Republike Srbske v Bosni in Hercegovini glede odnosov z Rusijo. Odnosi z Gruzijo so postali nekoliko napeti, zlasti ker Gruzija ni uvedla sankcij proti Rusiji. Turčija ostaja strateški partner Ukrajine s pomembnimi dvostranskimi gospodarskimi in medosebnimi vezmi, kar dokazujeta dvostranski brezvizumski režim in sporazum o prosti trgovini, podpisan februarja 2022. Turčija je tudi pomembna udeleženka ukrajinske mednarodne krimske platforme.

Po ruski vojni agresiji proti Ukrajini je **Moldavija** okrepila sodelovanje z Ukrajino in Romunijo na področju humanitarne podpore ukrajinskim beguncem, energetske varnosti, prometa in povezljivosti. Evropska komisija je od začetka ruske vojne agresije proti Ukrajini Moldaviji zagotovila več kot 48 milijonov EUR humanitarne pomoči za podporo ukrajinskim beguncem, ki živijo v državi, in moldavskim družinam, ki jih gostijo.

Dvostransko sodelovanje z Ukrajino se je v obdobju poročanja še naprej izboljševalo. Moldavija je od začetka ruske vojne izkazala solidarnost z Ukrajino, glasovala za ustrezne resolucije Generalne skupščine ZN in se uskladila s številnimi političnimi izjavami v mednarodnih organizacijah, ki obsojajo vojaško agresijo. Država je gostila in podpirala večje število beguncev, pri čemer se je močno zanašala na mednarodne humanitarne donatorje, ter dejavno podpirala razvoj novih trgovinskih poti v okviru pobude o solidarnostnih koridorjih. Po uničenju jezua Kahovka je Moldavija Ukrajini ponudila dvostransko pomoč pri spopadanju s humanitarnimi posledicami nesreče.

Gruzija ima diplomatske odnose z vsemi sosedami, razen z Rusko federacijo od vojne leta 2008. Obe strani sodelujeta v mednarodni razpravi v Ženevi, ki ji sopredsedujejo EU, ZN in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi. Gruzija ima strateško partnerstvo s Turčijo. Država še naprej podpira ozemeljsko nedotakljivost in suverenost Ukrajine, tudi s sopredlaganjem resolucij ZN v podporo Ukrajini, vendar se ni uskladila z omejevalnimi ukrepi EU proti Rusiji. Ponovna vzpostavitev letov med Rusijo in Gruzijo ter zdravstvene razmere v zaporu nekdanjega gruzijskega predsednika in ukrajinskega državljana Sakašvilija so povzročile dodatne diplomatske napetosti.

Ukrajina, Moldavija in Gruzija prav tako še naprej dejavno sodelujejo v **vzhodnem partnerstvu**.

Teritorialno sodelovanje državam, ki se pripravljajo na pristop, omogoča medsebojno sodelovanje in sodelovanje s sosednjimi državami članicami v ključnih socialnih in gospodarskih sektorjih. Natančneje, programi **čezmejnega sodelovanja** ustvarjajo priložnosti za dialog in sodelovanje na ravni lokalne uprave, ki vključuje skupnosti, zasebni sektor in organizacije civilne družbe. Strategija EU za jadransko-jonsko regijo in strategija EU za Podonavje še naprej prispevata k sodelovanju med državami članicami in državami

kandidatkami, in sicer tako, da spodbujata upravne zmogljivosti na področju različnih politik EU, vključno s kohezijsko politiko, ter ponujata platformo za sodelovanje.

VII. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

I.

1. V hitro spreminjajočem se **geopolitičnem okolju** je EU pokazala, da je pripravljena na okrepitev svojega položaja na svetovnem prizorišču. Širitev EU v skladu s ciljem Unije, da spodbuja mir, svoje vrednote in blaginjo svojih narodov, ostaja močno orodje za spodbujanje demokracije, pravne države in spoštovanja temeljnih pravic. Verodostojna pristopna perspektiva, ki temelji na dosežkih, je ključno gonilo preobrazbe in tako krepí našo kolektivno varnost in socialno-ekonomsko blaginjo. Je bistvenega pomena za spodbujanje sprave in stabilnosti na evropski celini. V odziv na **klic zgodovine** si moramo zdaj prizadevati za **pospešitev širitve EU in dopolnitev Unije**.

2. **Širitvena politika EU je že dobila nov zagon.** Resna možnost članstva v EU za države Zahodnega Balkana, Ukrajino, Moldavijo in Gruzijo je v političnem, varnostnem in gospodarskem interesu EU ter bistvenega pomena v sedanjih geopolitičnih razmerah.

Voditelji EU v izjavi iz Granade¹⁹ opozarjajo, da je širitev „dejavnik, ki prispeva k izboljšanju gospodarskih in socialnih razmer evropskih državljanov in državljanek ter zmanjšanju razlik med državami, spodbujati pa mora tudi vrednote, na katerih temelji Unija“. Ugotavljajo tudi, da morajo biti **EU in prihodnje države članice** pripravljene na nadaljnjo širitev Unije. V ta namen mora Unija vzpostaviti potrebne notranje temelje in reforme. Hkrati je bistveno, da države kandidatke okrepijo svoja prizadevanja za reforme, zlasti na področju pravne države, v skladu z naravo pristopnega procesa, ki temelji na dosežkih, in s pomočjo EU.

3. V preteklem letu je bil dosežen **pomemben napredek** v zvezi s širitveno agendo EU.

Evropski svet je priznal evropsko perspektivo **Ukrajine, Moldavije in Gruzije**. Voditelji EU so se odločili, da Ukrajini in Republiki Moldaviji podelijo status držav kandidatke, Gruziji pa šele, ko bodo obravnavane prednostne naloge, določene v mnenju Komisije o prošnji Gruzije za članstvo.

Na **Zahodnem Balkanu** sta julija 2022 potekali prvi medvladni konferenci z Albanijo in Severno Makedonijo o **pristopnih pogajanjih**, sledil pa jima je analitični pregled pravnega reda EU (pregled usklajenosti zakonodaje). Evropski svet je decembra 2022 Bosni in Hercegovini podelil **status kandidatke za članstvo v EU** pod pogojem, da država izvede ukrepe, določene v sporočilu Komisije o širitveni politiki iz oktobra 2022. Decembra 2022 je za članstvo EU zaprosilo tudi **Kosovo**. EU se je spomladi 2023 dogovorila o liberalizaciji vizumskega režima za Kosovo, ki bo začela veljati 1. januarja 2024.

4. Vse države, ki se pripravljajo na pristop, imajo zdaj **zgodovinsko priložnost**, da svojo prihodnost tesno povežejo z Evropsko unijo. Komisija je pripravljena pospešiti njihove pristopne procese in zagotoviti, da bo **naslednja širitev spodbudila napredek**. Pristop je in bo ostal **proces, ki temelji na dosežkih**, in je v celoti odvisen od objektivnega napredka, ki ga doseže vsaka država. Pravna država, gospodarstvo, delovanje demokratičnih institucij in reforma javne uprave so še naprej temelji širitvene politike. Države bodo morale

¹⁹ [Izjava iz Granade](#).

odločnejše ukrepati, da bi izvedle potrebne reforme ter dosegle oprijemljiv in nepovraten napredek na področju temeljnih prvin ter s tem v celoti izkoristile novi zagon.

5. Poleg tega je gospodarska rast v številnih državah prepočasna, zato zbliževanje z EU ne poteka dovolj hitro. Potrebne so ciljno usmerjene strukturne reforme, zlasti za sprostitvev potenciala rasti v regiji Zahodnega Balkana. Izboljšanje pravne države in poslovnega okolja je ključnega pomena za privabljanje ravni naložb in okrepitev trgovinskega povezovanja, ki sta potrebna za spodbujanje rasti in približevanje regije EU. Komisija zato hkrati predlaga novi **načrt za rast za Zahodni Balkan**²⁰. Načrt tvorijo štirje stebri, ki se bodo vzajemno krepili: (i) večje povezovanje z enotnim trgom EU, ki ga mora spremljati (ii) odpiranje trgov vsem sosednjim državam Zahodnega Balkana in oblikovanje skupnega regionalnega trga; (iii) za poglobitev sedanjih reform bodo prednostne naložbe in reforme opredeljene v programih reform za posamezne države, ki bodo temeljile na programih gospodarskih reform; (iv) od uresničevanja teh reform bo odvisno povečanje finančne pomoči.

Dvostranska vprašanja, zlasti na Zahodnem Balkanu, ne zavirajo le regionalnega gospodarskega povezovanja, temveč tudi upočasnjujejo posamezne države na poti pristopa k EU. Nerešena vprašanja povzročajo tveganje nestabilnosti in celo zaostrovanje, kar dokazuje nasilni napad na kosovsko policijo 24. septembra v Banjski na severu Kosova. Zato je bistveno, da se obravnavajo odprta vprašanja in da zadevni strani najdeta obojestransko sprejemljive rešitve. V zvezi s tem sta Kosovo in Srbija pozvana, naj se brez nadaljnega odlašanja ali predpogojev bolj konstruktivno vključita v dialog pod okriljem EU o izvajanju sporazuma o poti k normalizaciji odnosov in njegove priloge o izvajanju ter drugih sporazumov, doseženih v dialogu pod okriljem EU. To vključuje ustanovitev združenja/skupnosti občin s srbsko večino. Normalizacija odnosov je bistven pogoj na evropski poti obeh strani. Obe tvegata izgubo pomembnih priložnosti, če ne bosta dosegli napredka.

6. **Turčija** ostaja ključna partnerica Evropske unije na ključnih področjih skupnega interesa. EU ima strateški interes za stabilno in varno okolje v vzhodnem Sredozemlju ter za razvoj obojestransko koristnega partnerstva s Turčijo.

Svet je decembra 2022 ponovil, da se Turčija še naprej oddaljuje od Evropske unije ter da so se pristopna pogajanja s Turčijo dejansko ustavila in da trenutno ni mogoče razmišljati o odprtju ali zaprtju novih poglavij. Dejstva, ki so bila podlaga za to oceno, še vedno držijo. Evropski svet je junija 2023 pozval visokega predstavnika in Komisijo, naj mu na podlagi instrumentov in možnosti, ki jih je opredelil, predložita poročilo o stanju odnosov med EU in Turčijo, da bi lahko nadaljevali na strateški in v prihodnost usmerjen način. To poročilo bo predloženo novembra 2023. Komisija in visoki predstavnik bosta Evropski svet do konca leta 2024 seznanila s trenutnim stanjem v zvezi z navedenimi ukrepi.

II.

7. V **Črni gori** je politična zavezanost organov procesu pristopa države k EU ključna prednostna naloga države in se na splošno odraža v političnih odločitvah. To vključuje

²⁰ COM (2023) 691; COM (2023) 692.

stalno 100-odstotno stopnjo usklajenosti s SZVP EU, vključno s sankcijami. Črna gora je s sodelovanjem pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan prispevala k upravljanju mešanih migracijskih tokov proti EU. Vendar so v zadnjih dveh letih zaradi politične nestabilnosti, napetosti, slabega delovanja demokratičnih in pravosodnih institucij ter odsotnosti polnopravne vlade postopki odločanja in izvajanje reform zastali, kar je povzročilo občutno upočasnitev pogajanj. Po ocenah Komisije je v skladu s pogajalskim okvirom trenutno zagotovljena splošna uravnoteženost med napredkom pri poglavjih o pravni državi na eni strani in napredkom v pristopnih pogajanjih o vseh poglavjih na drugi strani.

Prednostna naloga v zvezi z nadaljnjim splošnim napredkom v pristopnih pogajanjih (in pred začasnim zaprtjem drugih poglavij ali sklopov) je še vedno **izpolnitev vmesnih meril glede pravne države** iz poglavij 23 in 24. Da bi Črna gora dosegla ta mejnik, mora okrepiti prizadevanja za reševanje odprtih vprašanj, tudi na kritičnih področjih svobode izražanja in svobode medijev ter boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, ter pospešiti in poglobiti reforme na področju neodvisnosti, strokovnosti in odgovornosti sodstva, vključno z imenovanji sodnikov. Konec oktobra 2023 sta bila oblikovana nov parlament in nova vlada. Slednja se mora osredotočiti na izvajanje ključnih nerešenih reform, povezanih z EU, pri čemer je ključnega pomena dobro delujoč parlament. Delo mora biti usmerjeno v doseganje širokega političnega soglasja o ključnih reformah in povečanje osredotočenosti na ključne rezultate za napredek agende za vključevanje v EU v praksi.

8. V **Srbiji** se je hitrost reform po oblikovanju nove vlade konec oktobra 2022 povečala, čeprav je politični razvoj dogodkov po dveh tragičnih množičnih streljanjih maja 2023 povzročil začasno upočasnitev. Na področju pravne države je Srbija sprejela ukrepe za okrepitev neodvisnosti in odgovornosti sodstva s pravočasnim sprejetjem zakonodaje, s katero bodo v praksi uveljavljene ustavne spremembe iz leta 2022. Država je pripravila in sprejela tudi novo medijsko zakonodajo, katere izvajanje lahko znatno izboljša regulativno okolje. Izboljšala je usklajenost z vizumsko politiko EU in razveljavila zakon o posebnih postopkih javnega naročanja za linearne infrastrukturne projekte. Za sprejetje in izvajanje potrebnih reform na področju pravne države sta potrebna nadaljnje delo in dolgotrajna politična zavezanost. Vzpostavljen je bil pravni okvir, ki bo omogočil ločevanje lastništva v plinskem sektorju, vendar so zamude precejšnje. Srbija je sklenila sporazum o prosti trgovini s Kitajsko, kar vzbuja resne pomisleke. Država mora prednostno izboljšati usklajenost s SZVP EU, vključno z omejevalnimi ukrepi in izjavami o Rusiji, ter se mora vzdržati dejanj in izjav, ki so v nasprotju s stališči EU o zunanji politiki in drugih strateških zadevah. Komisija ocenjuje, da bi bilo v skladu s pogajalskim okvirom v pristopnih pogajanjih mogoče doseči veliko večji napredek. Stalno pozornost je treba nameniti ohranjanju splošnega ravnovesja med napredkom pri poglavjih o pravni državi in normalizaciji odnosov s Kosovom na eni strani ter napredkom pri pristopnih pogajanjih o vseh poglavjih na drugi strani. Normalizacija odnosov je bistven pogoj na evropski poti Srbije in Kosova, obe državi pa lahko zamudita pomembne priložnosti, če ne bosta dosegli napredka.

Komisija potrjuje oceno, da je Srbija tehnično izpolnila merila za odprtje sklopa 3 (konkurenčnost in vključujoča rast).

Napredek Srbije na področju pravne države in normalizacije odnosov s Kosovom bo še naprej določal splošno hitrost pristopnih pogajanj. Pričakuje se, da bo Srbija v prihodnjem

letu nedvoumno pokazala svojo odločenost, da pospeši pristopni proces s hitrejšim izvajanjem reform, povezanih s pristopom k EU, na vseh področjih. Na področju pravne države mora Srbija odpraviti pomanjkljivosti, zlasti na ključnih področjih sodstva, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, svobode medijev ter obravnave vojnih zločinov na nacionalni ravni. Prav tako si mora verodostojno prizadevati za zaustavitev dezinformacij, tujega vmešavanja in manipuliranja z informacijami, zmanjšanje odvisnosti energetskega sektorja od Rusije, okrepitev sodelovanja z EU na področju migracij ter prevzemanje odgovornosti za proaktivno in objektivno komuniciranje o EU. Srbija je s sodelovanjem pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan prispevala k upravljanju mešanih migracijskih tokov proti EU.

Srbija je še naprej vključena v dialog o normalizaciji odnosov s Kosovom pod okriljem EU, vendar mora pokazati resnejšo zavezanost, vložiti več prizadevanj in doseči kompromise za napredek v procesu normalizacije odnosov s Kosovom. Država mora spoštovati svoje zaveze o dialogu in se zavezati doslednemu izvajanju vseh preteklih sporazumov o dialogu ter sporazuma o poti k normalizaciji in njegove priloge o izvajanju. Pričakuje se, da bo bolj konstruktivno sodelovala in tako omogočila pogajanja o celovitem pravno zavezujočem sporazumu o normalizaciji. Pričakuje se tudi, da bo v celoti sodelovala pri preiskavah nasilnega napada na kosovsko policijo 24. septembra 2023 in napadov na KFOR 29. maja. Storilce napada je treba prijeti in hitro privedi pred sodišče, Srbija pa mora v zvezi s tem v celoti sodelovati in sprejeti vse potrebne ukrepe.

9. V **Severni Makedoniji** so organi dosledno trdili, da pristop k EU ostaja njihov strateški cilj. Severna Makedonija mora kot država, s katero potekajo pogajanja, izvesti reforme, povezane z EU, tudi na področjih iz sklopa temeljnih prvin, zlasti pravosodja ter boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, reformo javne uprave, vključno z upravljanjem javnih financ, in reformo javnega naročanja. Nekatere spremembe kazenskega zakonika, ki vplivajo na veliko število primerov korupcije na visoki ravni, so vzbudile resne pomisleke. Ključnega pomena sta krepitev zaupanja v pravosodni sistem in vztrajen boj proti korupciji, tudi z zanesljivimi rezultati pri preiskovanju, pregonu in pravnomočnih obsodbah v primerih korupcije na visoki ravni. Država je po ruski vojni agresiji proti Ukrajini ohranjala popolno usklajenost z vsemi odločitvami EU na področju SZVP. Severna Makedonija je s sodelovanjem pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan prispevala k upravljanju mešanih migracijskih tokov proti EU.

Severna Makedonija se je zavezala, da bo prednostno sprožila in dosegla ustrezne ustavne spremembe, da bi v ustavo vključila državljane drugih narodov, ki živijo znotraj državnih meja. Severna Makedonija je dober primer večetnične družbe. Po prvi medvladni konferenci o procesu pogajanj za pristop k EU s Severno Makedonijo julija 2022 je analitični pregled usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU potekal nemoteno. Severna Makedonija je v postopku pregleda usklajenosti zakonodaje dejavno sodelovala in pokazala visoko raven zavezanosti. Poročilo o pregledu za „Sklop 1 – temeljne prvine“ je bilo Svetu predstavljeno julija 2023.

Glede na sklepe Sveta iz julija 2022 se Komisija veseli hitrega in odločnega nadaljnjega ukrepanja na podlagi poročila o pregledu za „Sklop 1 – temeljne prvine“, tudi kar zadeva časovne načrte države v skladu s pogajalskim okvirom, da bi lahko prvi sklop odprli do konca tega leta.

10. V **Albaniji** so organi dosledno trdili, da je strateški cilj pristopa k EU ključna prednostna naloga države. Albanija je še naprej napredovala pri reformah v okviru sklopa temeljnih prvin, vključno z nadaljnjim izvajanjem celovite reforme pravosodja. Dodatne konkretne rezultate je dosegla specializirana struktura za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu (SPAK). Nadaljevalo se je dobro sodelovanje z državami članicami EU in agencijami EU na področju boja proti organiziranemu kriminalu. Albanija je s sodelovanjem pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan prispevala k upravljanju mešanih migracijskih tokov proti EU.

Albanija je kot nestalna članica dejavno vključena v Varnostni svet ZN, tudi kot sopredlagateljica resolucij, ki obsojajo rusko vojno agresijo proti Ukrajini. Popolna usklajenost Albanije s SZVP EU je močan znak strateške odločitve za pristop k EU in njene vloge kot zanesljive partnerice.

Po prvi medvladni konferenci o procesu pogajanj za pristop k EU z Albanijo julija 2022 je analitični pregled usklajenosti zakonodaje s pravnim redom EU potekal nemoteno. Albanija je v postopku pregleda usklajenosti zakonodaje dejavno sodelovala in pokazala visoko raven zavezanosti. Poročilo o pregledu za „Sklop 1 – temeljne prvine“ je bilo Svetu predstavljeno julija 2023.

Glede na sklepe Sveta iz julija 2022 se Komisija veseli hitrega in odločnega nadaljnega ukrepanja na podlagi poročila o pregledu za „Sklop 1 – temeljne prvine“, tudi kar zadeva časovne načrte države v skladu s pogajalskim okvirom, da bi lahko prvi sklop odprli do konca tega leta.

11. Komisija pozdravlja prizadevanja za reforme **Bosne in Hercegovine** od zasedanja Evropskega sveta decembra 2022, na katerem ji je bil podeljen status države kandidatke. Komisija pozdravlja tudi hiter začetek mandata novega sveta ministrov januarja 2023. Javna zavezanost političnih strank strateškemu cilju evropskega povezovanja je prinesla pozitivne rezultate.

Sprejeti so bili ukrepi in zaveze za izpolnitev ključnih prednostnih nalog in za obravnavo korakov, določenih v priporočilu Komisije za status kandidatke. Svet ministrov je sprejel strategije za boj proti organiziranemu kriminalu, pripravil posodobljeno oceno tveganja in spremljajoči akcijski načrt za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, sprejel strategije in akcijske načrte s področja migracij in terorizma ter imenoval nadzorni organ za izvajanje nacionalne strategije za obravnavo vojnih zločinov. Bosna in Hercegovina je s sodelovanjem pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan prispevala k upravljanju mešanih migracijskih tokov proti EU. Kontaktna točka z Europolom je začela delovati junija 2023. Država je sprejela zakone, zlasti o integriteti sodstva s spremembami visokega sodnega in tožilskega sveta, preprečevanju mučenja (z imenovanjem varuha človekovih pravic za državni preventivni mehanizem) tujcih in prostem dostopu do informacij ter sprejela akcijski načrt za enakost spolov. Usklajevanje s SZVP EU se je v obdobju poročanja znatno izboljšalo, vendar je treba v zvezi z izvajanjem omejevalnih ukrepov storiti še več.

Javna zavezanost koalicijskih strank strateškemu cilju evropskega povezovanja je od podelitve statusa kandidatke prinesla pozitivne rezultate. Hkrati je prišlo do negativnega razvoja v entiteti Republika Srbska. Slednja je pozvala ustavne sodnike k odstopu in sprejela zakon, ki določa, da se odločbe ustavnega sodišča ne bodo izvajale, kar je v nasprotju z ustavnim in pravnim redom države. Poleg tega je ponovno uvedla kazenske

sankcije za obrekovanje in s tem omejila svobodo izražanja in svobodo medijev. Na sprejetje čaka tudi osnutek zakona, usmerjenega proti skupinam civilne družbe kot „tujim agentom“; če bo sprejet, bo to še en velik korak nazaj na področju temeljnih pravic. Separatistična dejanja, ki spodbijajo enotnost, suverenost, ozemeljsko celovitost, ustavni red in mednarodno osebnost države, spodbijajo napredek pri pristopu k EU.

Več odločb ustavnega sodišča še ni bilo v celoti izvršenih, zlasti v zvezi z državno lastnino. Skupščini obeh entitet bi morali hitro imenovati sodnike, da se zagotovi polna sestava ustavnega sodišča. Država mora nujno zaključiti še nedokončano ustavno in volilno reformo. Še vedno so potrebne reforme za usklajevanje ustave z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah v skladu s sodno prakso v zadevi Sejdić-Finci.

Na splošno si mora Bosna in Hercegovina še naprej prizadevati za izpolnitev 14 ključnih prednostnih nalog, določenih v mnenju Komisije o njeni prošnji za članstvo v EU, in korakov, navedenih v priporočilu Komisije za status kandidatke. Stanje izvajanja 14 ključnih prednostnih nalog je opredeljeno v poročilu o državi. Komisija priporoča, da se pogajanja za pristop Bosne in Hercegovine EU začnejo, ko bo dosežena potrebna stopnja izpolnjevanja meril za članstvo.

Komisija bo poročilo o napredku predložila Svetu najpozneje marca 2024.

12. Potem ko je **Kosovo** decembra 2022 zaprosilo za članstvo v EU, je njegova vlada nadaljevala izvajanje programa reform EU. Kosovo je doseglo napredek pri obravnavanju dolgoletnih priporočil EU glede volilne reforme, kar je privedlo do sprejetja dveh pomembnih volilnih zakonov. Država mora okrepiti prizadevanja za krepitev pravne države in javne uprave ter krepitev energetske odpornosti. S sodelovanjem pri izvajanju akcijskega načrta EU za Zahodni Balkan je prispevala k upravljanju mešanih migracijskih tokov proti EU. Liberalizacija vizumskega režima za državljane Kosova naj bi začela veljati 1. januarja 2024. Na razmere na severu Kosova je vplivalo več kriz različne intenzivnosti. Kosovski Srbi so novembra 2022 skupinsko odstopili iz kosovskih institucij. Po njihovem umiku so bile aprila 2023 v štirih občinah na severu Kosova izvedene lokalne nadomestne volitve. Zelo nizka volilna udeležba, zlasti v skupnosti kosovskih Srbov, je pokazala, da te volitve ne ponujajo dolgoročne politične rešitve. Nujna je ponovna vzpostavitev razmer, v katerih bodo kosovski Srbi aktivno udeleženi v lokalni upravi, policiji in sodstvu na severu Kosova. V vseh štirih občinah je treba čim prej izvesti predčasne lokalne volitve, organizirane na popolnoma vključujoč način in ob brezpogojni udeležbi kosovskih Srbov. Kosovo mora umiriti razmere na severu države z zmanjšanjem stalne prisotnosti kosovskih specialnih enot policije ter ustaviti razlastitve zemljišč in prisilne izselitve na severu države.

Kosovo je še naprej vključeno v dialog o normalizaciji odnosov s Srbijo pod okriljem EU, vendar mora pokazati resnejšo zavezanost, vložiti več prizadevanj in doseči kompromise za napredek v procesu normalizacije odnosov s Srbijo. Spoštovati mora svoje zaveze o dialogu in se zavezati doslednemu izvajanju vseh preteklih sporazumov o dialogu ter sporazuma o poti k normalizaciji in njegove priloge o izvajanju. Pričakuje se, da bo država bolj konstruktivno sodelovala in tako omogočila pogajanja o celovitem pravno zavezujočem sporazumu o normalizaciji. Normalizacija odnosov je bistven pogoj na evropski poti Srbije in Kosova, obe državi pa lahko zamudita pomembne priložnosti, če ne bosta dosegli napredka.

13. **Turčija** je država kandidatka in ključna partnerica EU. Njena pristopna pogajanja so od junija 2018 v skladu s sklepi Evropskega sveta še vedno ustavljena, saj se država še naprej oddaljuje od EU. Dialog o pravni državi in temeljnih pravicah ostaja sestavni del odnosov med EU in Turčijo. Zavrnitev izvršitve nekaterih sodb Evropskega sodišča za človekove pravice še vedno vzbuja skrb. Turčija je pomemben regionalni akter na področju zunanje politike, ki je pomemben element v okviru odnosov med EU in Turčijo, čeprav se njuna stališča o nekaterih zunanjepolitičnih vprašanjih še vedno razlikujejo. Država je ohranila zelo nizko stopnjo usklajenosti (10 %) s SZVP EU. Turčija je obsodila rusko vojno agresijo proti Ukrajini ter je politično in diplomatsko ukrepala, tudi z omogočanjem neposrednih pogovorov, prizadevanji za umiritev napetosti in premirje, olajšanjem izvoza ukrajinskega žita, izmenjavo zapornikov ter zagotavljanjem ključne in močne vojaške pomoči Ukrajini. Kljub temu se še vedno ni uskladila z omejevalnimi ukrepi EU proti Rusiji. Njena retorika v podporo teroristični skupini Hamas po napadih na Izrael 7. oktobra 2023 je v popolnem neskladju s pristopom EU.

Od Turčije se pričakuje, da bo dejavno podpirala pogajanja o pravični, celoviti in izvedljivi rešitvi ciprskega vprašanja v okviru ZN v skladu z ustreznimi resolucijami Varnostnega sveta ZN in načeli, na katerih temelji EU. Pomembno je, da država ponovno potrdi svojo zavezanost pogovorom za rešitev ciprskega vprašanja pod vodstvom ZN v skladu z ustreznimi resolucijami VSZN, vključno z njihovimi zunanjimi vidiki. Turčija mora prav tako nujno izpolniti svojo obveznost, da zagotavlja celovito in nediskriminatorno izvajanje dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu med EU in Turčijo.

Nadaljevalo se je sodelovanje s Turčijo na bistvenih področjih skupnega interesa, kot so boj proti terorizmu, gospodarstvo, energetika, prehranska varnost, migracije in promet. EU ima strateški interes za stabilno in varno okolje v vzhodnem Sredozemlju ter za razvoj obojestransko koristnega sodelovanja s Turčijo. Komisija in visoki predstavnik bosta novembra 2023 Evropskemu svetu predložila poročilo, v katerem bosta predstavila nadaljnje možnosti za razvoj tega odnosa.

14. Komisija pozdravlja znatna prizadevanja za reforme **Ukrajine** od zasedanja Evropskega sveta junija 2022 kljub ruski vojni agresiji. Komisija meni, da je Ukrajina dosegla pomemben napredek pri sedmih korakih, določenih v njenem mnenju iz junija 2022, ter sprejela dodatne ukrepe za dopolnitev in ohranitev teh dosežkov.

Ukrajina je vzpostavila pregleden predizbirni sistem za sodnike ustavnega sodišča, ki temelji na dosežkih, in dokončala na integriteto osredotočeno reformo organov pravosodnega upravljanja. Država bi morala še naprej izvajati sprejete zakone za izbiro in imenovanje sodnikov na splošnih sodiščih in ustavnem sodišču. Ukrajina je okrepila boj proti korupciji s stalnim doseganjem verodostojnih rezultatov pri preiskavah in obsodbah primerov korupcije ter zagotavljanjem preglednih imenovanj vodij ključnih protikorupcijskih agencij. Sprejela je dodatne sistemske ukrepe za zagotovitev trajnosti svojih prizadevanj za boj proti korupciji, tudi s ponovno vzpostavitev elektronskega sistema prijave premoženja, čeprav z nekaterimi pomanjkljivostmi, in izvajanjem državnega protikorupcijskega programa.

Ukrajina je okrepila svoj okvir za preprečevanje pranja denarja, vključno z uskladitvijo svoje zakonodaje, zlasti opredelitve politično izpostavljenih oseb, s standardi FATF, ter sprejela celovit strateški načrt in akcijski načrt za reformo sektorja kazenskega pregona.

Okrepila je tudi sistemske ukrepe proti oligarhom na področjih, kot sta konkurenca in financiranje političnih strank, hkrati pa odložila uporabo zakona proti oligarhom. Svojo medijsko zakonodajo je uskladila s pravom EU. Še naprej je krepila varstvo narodnih manjšin, zlasti s spremembo zakonov o manjšinah in izobraževanju, medtem ko mora še izvesti nadaljnje reforme v skladu z navedbo Beneške komisije. Ti reformni procesi morajo biti vključujoči, in sicer tako, da so predstavniki narodnih manjšin v celoti vključeni v vse potrebne korake.

Čeprav je razglasitev vojnega stanja privedla do odstopanja od nekaterih temeljnih pravic, so sprejeti ukrepi začasni in na splošno sorazmerni z razmerami v državi.

Glede na rezultate, dosežene od junija 2022 na podlagi političnih meril, v okviru sedmih korakov in širše Komisija meni, da Ukrajina v zadostni meri izpolnjuje merila v zvezi s stabilnostjo institucij, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin, ki jih je določil Evropski svet v Københavnu leta 1993, če bo nadaljevala prizadevanja za reforme in obravnavala preostale zahteve v okviru sedmih korakov. Na podlagi tega Komisija Svetu priporoča, naj začne pristopna pogajanja z Ukrajino. Poleg tega Komisija priporoča, da Svet sprejme pogajalski okvir, ko bo Ukrajina:

- sprejela zakon, ki ga je predlagala vlada, s katerim se zvišuje zgornja meja števila zaposlenih v ukrajinskem nacionalnem protikorupcijskem uradu;
- iz zakona o preprečevanju korupcije črtala določbe, ki omejujejo pooblastila nacionalne agencije za preprečevanje korupcije na nadaljnje preverjanje premoženja, ki je že bilo predmet postopka preverjanja, in njena pooblastila za preverjanje premoženja, ki so ga prijavitelji pridobili pred vstopom v javno službo, brez poseganja v pravila, ki se uporabljajo za nacionalno varnost v času vojne;
- sprejela zakon, ki ureja lobiranje v skladu z evropskimi standardi v okviru akcijskega načrta za boj proti oligarhom;
- sprejela zakon, ki obravnava preostala priporočila Beneške komisije iz junija 2023 in oktobra 2023 v zvezi z zakonom o narodnih manjšinah ter priporočila Beneške komisije, povezana z zakoni o državnem jeziku, medijih in izobraževanju.

Ukrajina se mora še naprej boriti proti korupciji z doseganjem nadaljnjih rezultatov pri preiskavah in obsodbah primerov korupcije.

Komisija bo stalno spremljala napredek in skladnost na vseh področjih, povezanih z začetkom pogajanj, in Svetu predložila poročilo o tem do marca 2024. Komisija je pripravljena na začetek pripravljalnega dela, zlasti analitičnega pregleda pravnega reda EU (pregled usklajenosti zakonodaje), in priprave pogajalskega okvira.

15. Komisija pozdravlja znatna prizadevanja za reforme **Moldavije** od zasedanja Evropskega sveta junija 2022 kljub resnim posledicam ruske vojne agresije proti Ukrajini za Moldavijo. Komisija meni, da je Moldavija dosegla pomemben napredek pri devetih korakih, določenih v njenem mnenju iz junija 2022, ter sprejela dodatne ukrepe za dopolnitev in ohranitev teh dosežkov.

Moldavija je vzpostavila ambiciozen postopek preverjanja za pravosodne organe in organe pregona, ki je temelj njene celovite reforme pravosodja. Država je reformirala svoje vrhovno sodišče in zagotovila delovanje vrhovnega sodnega sveta s preverjenimi člani. Institucionalni in zakonodajni protikorupcijski okvir sta bila prenovljena. Država je sprejela

ново zakonodajo o odvzemu premoženjske koristi, boju proti finančnemu kriminalu in pranju denarja. Preiskava proti oligarhom je dobro napredovala, obsodbe v nenavzočnosti pa so omogočile sojenje in obsežne zasege premoženja oligarhom, vpletenim v primer goljufije, ki je močno izčrpala moldavska javna sredstva.

Število preiskovanih primerov, povezanih s korupcijo in organiziranim kriminalom, se je povečalo. Povečalo se je tudi število zasegov sredstev politično izpostavljenih oseb. Moldavija je vzpostavila sistemski pristop k odpravi oligarhičnih struktur z ambicioznim akcijskim načrtom. Nova volilna, kazenska, medijska in konkurenčna zakonodaja krepi zmogljivost države za boj proti neupravičenim osebnim interesom. Moldavija je dejavno okrepila mednarodno sodelovanje z državami članicami in agencijami EU prek podpornega vozlišča EU za notranjo varnost in upravljanje meja.

Država je sprejela strategije za reformo javne uprave, okrepila upravljanje javnih financ in določila medinstitucionalne procese, ki so nujni za izvajanje reform. Kljub težkim gospodarskim razmeram je povišala plače, da bi zadržala in privabila javne uslužbenke. Regulirala je svoj okvir javnih naložb, dodatno digitalizirala svoje javne storitve in napredovala pri prostovoljnem združevanju lokalnih oblasti.

Moldavija obravnava priporočila ODIHR in Beneške komisije ter vključuje civilno družbo v postopke odločanja, tudi prek platforme za dialog in državljansko udeležbo v parlamentu. Okrepila je tudi varstvo človekovih pravic, tudi s popolnim prenosom Istanbulske konvencije v nacionalno zakonodajo.

Glede na rezultate, dosežene od junija 2022 na podlagi političnih meril, v okviru devetih korakov in širše Komisija meni, da Moldavija v zadostni meri izpolnjuje merila v zvezi s stabilnostjo institucij, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin, ki jih je določil Evropski svet v Københavnu leta 1993, če bo nadaljevala prizadevanja za reforme in obravnavala preostale zahteve v okviru devetih korakov. Na podlagi tega Komisija Svetu priporoča, naj začne pristopna pogajanja z Moldavijo. Poleg tega Komisija priporoča, da Svet sprejme pogajalski okvir, ko bo Moldavija:

- še naprej dosegala znaten napredek pri imenovanju preverjenih sodnikov vrhovnega sodišča in članov pravosodnih in tožilskih samoupravnih organov ter imenovanju novega generalnega državnega tožilca v preglednem postopku, ki temelji na dosežkih;
- dodelila ustrezna sredstva in strukture moldavskemu protikorupcijskemu tožilstvu;
- sprejela nadaljnje ukrepe za odpravo oligarhičnih struktur, tudi z ustreznimi predpisi, na primer o gotovinskih plačilih in finančnih tokovih.

Moldavija se mora še naprej boriti proti korupciji z doseganjem nadaljnjih rezultatov pri preiskavah in obsodbah primerov korupcije.

Komisija bo stalno spremljala napredek in skladnost na vseh področjih, povezanih z začetkom pogajanj, in Svetu predložila poročilo o tem do marca 2024. Komisija je pripravljena na začetek pripravljalnega dela, zlasti analitičnega pregleda pravnega reda EU (pregled usklajenosti zakonodaje), in priprave pogajalskega okvira.

16. Komisija pozdravlja prizadevanja za reforme **Gruzije** v skladu z njeno ustavo, v kateri je vključitev države v EU predvidena kot njena prednostna naloga. Velika večina gruzijskih

državljanov podpira proces pristopa države k EU. V državi sta potrebna politična depolarizacija in pozitivnejše sodelovanje vladajoče stranke z opozicijskimi strankami in civilno družbo za doseganje soglasja o vprašanih nacionalnega interesa.

Gruzija mora okrepiti ukrepe za boj proti dezinformacijam in tujemu manipuliranju z informacijami ter vmešavanju v vrednote EU ter izboljšati stopnjo usklajenosti s SZVP EU.

Kar zadeva 12 prednostnih nalog, opredeljenih v mnenju Evropske komisije iz junija 2022, je Gruzija sprejela zakonodajne akte in ukrepe politike na področju enakosti spolov in boja proti nasilju nad ženskami, upoštevanja sodb Evropskega sodišča za človekove pravice v razpravah Sodišča in organiziranega kriminala. Imenovala je novega varuha človekovih pravic.

Parlament je sprejel nekatere postopkovne ukrepe za povečanje nadzora, ki ga izvaja opozicija. Za reševanje problema polarizacije in pospešitev napredka na evropski poti Gruzije bi bila koristna vzpostavitev močnega medstrankarskega političnega soglasja. Sprejete so bile spremembe zakonodaje in poslovnika parlamenta v zvezi z delovanjem in odgovornostjo državnih institucij ter volilnim okvirom. V reformo pravosodja so bili vključeni ukrepi za dostopnost sodnih odločb, obrazložitve za imenovanje sodnikov, disciplinski ukrepi za sodnike in izbor kandidatov za vrhovno sodišče, še vedno pa je potrebna celostna reforma visokega sodnega sveta. Gruzija je to zakonodajo in več drugih temeljnih pravnih aktov o volilnem zakoniku, protikorupcijskem uradu, posebnih preiskovalnih službah, službi za varstvo osebnih podatkov ter akcijskem načrtu za odpravo oligarhičnih struktur predložila Beneški komisiji v mnenje. Poleg tega je pomembno, da se v sodelovanju z mednarodnimi strokovnjaki vzpostavi sistem izrednih preverjanj integritete za vse vodilne položaje v sodstvu in da se vzpostavi sistem učinkovitih prijav premoženja.

Sprejet je bil akcijski načrt za odpravo oligarhičnih struktur v skladu s sistemskim pristopom, „personalizirani“ pristop pa je bil umaknjen. Ustanovljen je bil protikorupcijski urad. Gruzija je okrepila mednarodno sodelovanje v boju proti organiziranemu kriminalu. Kar zadeva pluralnost medijev, je bil po predsedniški pomilostitvi iz zaporu izpuščen opozicijski medijski direktor, parlament pa je sprejel spremembe zakona o radiodifuziji, da bi ga uskladil z zakonodajo EU. Država je sprejela strategijo za varstvo človekovih pravic in pripravila akcijski načrt. Sklenjen je bil memorandum o sodelovanju med parlamentom in nekaterimi predstavniki civilne družbe, da bi določili sodelovanje organizacij civilne družbe v procesih oblikovanja politik.

Glede na rezultate, dosežene od junija 2022, Komisija v okviru 12 prednostnih nalog in širše priporoča, naj Svet Gruziji podeli status države kandidatke pod pogojem, da država sprejme ukrepe za:

- boj proti dezinformacijam in tujemu manipuliranju z informacijami ter vmešavanju v EU in njene vrednote;
- izboljšanje usklajenosti Gruzije s SZVP EU;
- nadaljnjo obravnavo vprašanja politične polarizacije, tudi z bolj vključujočim zakonodajnim delom z opozicijskimi strankami v parlamentu, zlasti v zvezi z zakonodajo, povezano z evropskim povezovanjem Gruzije;
- zagotavljanje svobodnega, poštenega in konkurenčnega volilnega procesa, zlasti leta 2024, ter popolnega upoštevanja priporočil OVSE/ODIHR; dokončanje volilnih reform, vključno z zagotavljanjem ustrezne zastopanosti volivcev, dovolj zgodaj pred dnevom volitev;

- nadaljnje izboljšanje izvajanja parlamentarnega nadzora, zlasti nad varnostnimi službami; zagotavljanje institucionalne neodvisnosti in nepristranskosti ključnih institucij, zlasti volilne uprave, narodne banke in komisije za komunikacije;
- dokončanje in izvedbo celostne in učinkovite reforme pravosodja, vključno s celovito reformo visokega sodnega sveta in tožilstva, ob polnem izvajanju priporočil Beneške komisije ter z uporabo preglednega in vključujočega procesa;
- nadaljnjo obravnavo učinkovitosti in zagotavljanje institucionalne neodvisnosti in nepristranskosti protikorupcijskega urada, posebne preiskovalne službe in službe za varstvo osebnih podatkov; obravnavo priporočil Beneške komisije v zvezi s temi organi v vključujočem procesu; doseganje dobrih rezultatov pri preiskovanju primerov korupcije in organiziranega kriminala;
- izboljšanje sedanjega akcijskega načrta za izvajanje večsektorskega in systemskega pristopa k odpravi oligarhičnih struktur v skladu s priporočili Beneške komisije ter po preglednem in vključujočem postopku z vključitvijo opozicijskih strank in civilne družbe;
- izboljšanje varstva človekovih pravic, tudi z izvajanjem ambiciozne strategije na področju človekovih pravic in zagotavljanjem svobode zbiranja in izražanja; začetek nepristranskih, učinkovitih in pravočasnih preiskav v primerih ogrožanja varnosti ranljivih skupin, medijskih delavcev in aktivistov civilne družbe ter privedbo organizatorjev in storilcev nasilja pred sodišče; posvetovanje in sodelovanje s civilno družbo, da se omogoči njena smiselna vključenost v zakonodajne postopke in postopke oblikovanja politik ter zagotovi njeno svobodno delovanje.

VIII. PRILOGE

- 1. Temelji pristopnega procesa**
- 2. Ključni dosežki gospodarskega in naložbenega načrta za Zahodni Balkan**
- 3. Ključni dosežki gospodarskega in naložbenega načrta – pregled za Ukrajino, Moldavijo in Gruzijo**
- 4. Kazalniki tretjih strani o stanju demokracije, dobrega upravljanja in pravne države v državah kandidatkah in potencialnih kandidatkah**
- 5. Statistični podatki**